

Crisia

Vol. LV, Supliment nr. 1, 2025

INTERFERENȚE. TRECUT, PREZENT, VIITOR

Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice
a Muzeului Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal
10-11 octombrie 2025

Coordonatori:

Gabriel Moisa • Sorin Șipoș

Colectiv redacțional:

Gruia Fazecaș • Florina Ciure • Ioan Goman
Cornel Abrudan • Ioan Ciorba

Editura Muzeului Țării Crișurilor
Oradea, 2026

O PRIETENIE EXEMPLARĂ: GH. EMINESCU ȘI GH. BULGĂR. FRÂNTURI DE CORESPONDENȚĂ

Marta CORDEA*

AN EXEMPLARY FRIENDSHIP BETWEEN GH. EMINESCU AND GH. BULGĂR. FRAGMENTS OF CORRESPONDENCE

ABSTRACT

Our article briefly presents the work of the Eminescuologist and linguist Gh. Bulgăr and that of the historian, Colonel Gheorghe Eminescu, nephew of the “unmatched poet”, emphasizing the friendship between the two. We also present some of the letters sent by Gheorghe Eminescu to Gh. Bulgăr. We attach the facsimiles of the letters to the annexes, in extenso, in order to better reflect the ties between the two, who were united by passion. Gh. Bulgăr manifested an unwavering passion for the personality of Mihai Eminescu, and Gheorghe Eminescu was passionate about the personality of Napoleon Bonaparte and the French Revolution.

Keywords: Gh. Bulgăr, Gheorghe Eminescu, Mihai Eminescu, correspondence, friendship

„L-am cunoscut la un «Simpozion Eminescu» la Ipotești și Bacău în 1972, când a vorbit despre familie și despre oameni cu reputație literară bine stabilită, insistând mai ales asupra biografiei tatălui său Matei Eminescu, fratele mai mic al poetului. Îi trimisesem cele două cărți pe care le publicasem despre Eminescu: l-au interesat, adăugând chiar că nu și-a închipuit că Poetul a fost atât de pasionat și de erudit în problemele limbii literare (prima mea carte fusese «Eminescu despre problemele limbii române literare», 1955, ed. II, 1963), iar teza de doctorat a găsit-o grăitoare prin chiar titlul ei: «Momentul Eminescu în evoluția limbii române» (1971, colecția Universitas), dar și prin anexele despre «Antiteza eminesciană», variantele «Luceafărului», stilul prozei literare eminesciene [...]. Ne-am regăsit și pe un teren mai vechi, militant, amândoi veterani de război: el, ca luptător la Mărășești în 1917, eu în Detașamentul Păuliș, în toamna lui 1944”¹.

Pasajul cu care debutează articolul nostru redă cuvintele² eminescologului și lingvistului Gheorghe Bulgăr, născut în Sanislău, județul Satu Mare, dar care și-a făcut o carieră de renume în București și la Sorbona. Sala de Lectură a Bibliotecii Județene Satu Mare poartă numele cărturarului Gheorghe Bulgăr din anul 2003, când s-a împlinit un an de la plecarea sa în eternitate.

Consacrat în istoria literelor române ca unul dintre cei mai mari eminescologi, despre Gheorghe Bulgăr, am mai scris câteva articole, apărute în mai multe publicații periodice și câteva volume³. Unul dintre aceste articole scoate în evidență mulțimea de prieteni, în mare parte din sfera literară și culturală a reputatului eminescolog: Tudor Arghezi, Mircea Eliade, Constantin Noica, Perpessicius, D. D. Panaitescu, Vladimir Streinu și mulți alții.

* Biblioteca Județeană Satu Mare; e-mail: marticordea@yahoo.com.

¹ Vezi Fig. 1.

² Documente din Arhiva Gh. Bulgăr, constând din corespondență și fotografii, primite cu permisiune de publicare de la fiul eminescologului, domnul jurist dr. Liviu Bulgăr, căruia îi mulțumim și pe această cale pentru valoroasele documente donate Bibliotecii Județene Satu Mare.

³ Viorel Câmpean, Marta Cordea, *Din corespondența „uitată” a cărturarului Gheorghe Bulgăr (1920, Sanislău – 2002, București)*, în *Mărturii culturale*, Satu Mare nr. 2, aprilie-iunie 2016, p. 73-76; Viorel Câmpean, Marta Cordea, *Prietenii literare sătmărene: Gh. Bulgăr și Nae Antonescu*, în *Satu Mare. Studii și comunicări*. Seria istorie-etnografie-artă, Satu Mare, XXX/II, 2014, p. 149-154; Viorel Câmpean, Marta Cordea, *Gheorghe Bulgăr – 100 de ani de la naștere (n. 13 aprilie 1920, Sanislău – m. 13 iunie 2002, București)*, *eminescolog, lingvist*, în *Eroii Neamului*, Satu Mare, an XII, nr. 2 (43), 2020, p. 80-82; Marta Cordea, Viorel Câmpean, *Noi informații referitoare la Detașamentul Păuliș*, în *Eroii Neamului*, Satu Mare, an XIII, nr. 2 (47), 2021, p. 47-51; *O prietenie ziditoare: Mihai Sadoveanu și Gh. Bulgăr. Mihail Sadoveanu despre Marea Trecere*, în *Eroii Neamului*, Satu Mare, Serie nouă, Anul XVI, Nr. 2 (59), 2024, p. 86-88; Marta Cordea, *Despre cărți și destine*, Editura Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare, 2024, p. 140-146; Viorel Câmpean, Marta Cordea, *Din tezaurul Bibliotecii Județene Satu Mare*, Baia Mare, Editura Marist, 2025, p. 384-402; Marta Cordea, Viorel Câmpean, *Noi informații referitoare la Detașamentul Păuliș, Veteranii de război – camarazii eroilor*, volum coordonat de Vociu Șichet, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2025, p. 228-236.

Printre prietenii pe viață ai cărturarului Gh. Bulgăr, s-a aflat și Gheorghe Eminescu, nepotul de frate al poetului nostru național, despre personalitatea căruia am realizat două materiale, unul dintre ele oglindind prietenia dintre cei doi⁴. Gheorghe Eminescu a fost nepotul de frate al Marelui Mihai Eminescu, tatăl său, Matei, fiind singurul dintre frații Eminescu, care au avut urmași și au dus acest nume important pentru cultura românească, mai departe.

Potrivit mărturiei lui Gh. Bulgăr, prietenia dintre ei a debutat în anul 1972, când cei doi, eminescologul Gh. Bulgăr și Gheorghe Eminescu, nepotul Luceafărului poeziei românești, s-au întâlnit la un „Simpozion Eminescu”, desfășurat la Ipotești și Botoșani. Gh. Bulgăr își amintește cum la această întâlnire Gheorghe Eminescu „a vorbit despre familie și despre oameni cu reputație literară bine stabilită, insistând mai ales asupra biografiei tatălui său Matei Eminescu, fratele mai mic al poetului”. Se pare că de-a lungul timpului, familia Eminescu a participat la puține evenimente dedicate marelui Mihai Eminescu, fapt relatat de însuși Gheorghe Eminescu.

Cei doi⁵ au purtat corespondență, deși majoritatea timpului cât a ținut corespondența – până la moartea lui Gheorghe Eminescu, amândoi se aflau la București. Astfel plicurile poartă cele două adrese din București, Destinatar Profesor Gh. Bulgăr str. Witing 32 (cod 77121) București Sect. 7 și Expeditor Gh. Eminescu Str. maior L. Claudian 20 București Sect. 3⁶.

Scrisorile la care ne referim în acest articol au fost redactate de către Gheorghe Eminescu și trimise lui Gh. Bulgăr, între anii 1972-1985. Corespondența primită de la dr. Liviu Bulgăr conține doar scrisorile trimise tatălui său de către Gh. Eminescu. Dar printre documente se află și valoroase scrieri ale lui Gh. Bulgăr despre nepotul lui Mihai Eminescu.

Fără a insista prea mult, pentru că cele două personalități sunt cunoscute și există și trimiteri la note privind activitatea lor, vom realiza o scurtă biografie a celor doi prieteni.

Gh. Bulgăr⁷ s-a născut la 13 aprilie 1920 în Sanislău. Tatăl său s-a numărat printre cei prezenți la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Școala primară a urmat-o în Sanislău, iar liceul la „Emanuil Gojdu” din Oradea, absolvind în anul 1940. A debutat publicistic în *Țara visurilor noastre*, revistă a liceului „Emanuil Gojdu” din Oradea, devenind colaborator permanent și membru în comitetul de redacție. Pe vremea când încă era foarte tânăr, a publicat și la revista sătmăreană *Afirmarea*. A urmat între anii 1940-1944 Facultatea de Litere din București, iar în 1948 a obținut și licența în Drept. A continuat să colaboreze la *Țara visurilor noastre*, revistă care a apărut în a doua serie la Timișoara între anii 1941-1945. Fiind concentrat, a luat parte la luptele din Transilvania cu renumitul Detașament Păuliș. Între 1946 și 1949 a predat la Liceul „Gheorghe Șincai” din Baia Mare. A urmat apoi cariera universitară, fiind mai întâi asistent la Facultatea de Litere din București, avându-l șef de catedră pe Al. Graur. A fost secretar de redacție la revista *Cum vorbim*. Dintre numeroasele lucrări generale de lingvistică și dicționare, la care a colaborat de-a lungul timpului, amintim *Dicționarul limbii române literare și Gramatica Academiei* (fondatori Emil Manu și Al. Bistrițeanu). După război, a fost colaborator la publicația careiană *Democratul*, în special în cadrul rubricii „Carnet cultural”. În anul 1952 Gh. Bulgăr a fost eliminat din facultate pe motive politice. O perioadă a lucrat ca cercetător la Institutul de Lingvistică, revenind la Universitate în urma unui concurs, în anul 1962. A acumulat succesiv toate gradele didactice, devenind decan al Facultății de Filologie din cadrul Institutului Pedagogic. Valoarea sa pedagogică și de strălucit lingvist, i-a îngăduit să profeseze, în ciuda dosarului său destul de „incorect politic” – în viziunea sistemului de atunci –, și peste hotarele Cortinei de Fier, devenind profesor universitar-asociat al Universităților Sorbona (1965-1967, a lucrat cu prof. Alain Guillermon), Lyon III (1978-1980), Bordeaux-Lettres (1988-1990). Gh. Bulgăr a încetat din viață la 13 iunie 2002 în București și își doarme somnul de veci în Cimitirul Bellu catolic.

Gheorghe Eminescu⁸ (n. 1 iunie 1895, Mizil - d. 6 iunie 1988, București), fiul lui Matei Eminescu (n. 1856 - m. 12 decembrie 1929, la vârsta de 73 de ani, înmormântat la Bistrița, *Buletinul Oficial* nr. 168 din 1892 consemnează că Matei Eminescu, fratele mai mic al lui Mihai Eminescu, și-a schimbat în 1892, la cerere, numele de familie din cel de Eminovici în cel de Eminescu), din a doua căsătorie a acestuia cu Ana Condeescu din Mizil, a urmat o carieră militară, ca tatăl său. A luptat ca voluntar în Primul Război Mondial (1916-1918), participând la Lupta de la Mărășești (1917). A avansat până la gradul de locotenent-

⁴ Marta Cordea, *Gh. Eminescu, membru al „Generației de la 1916”*, în *Eroii Neamului*, anul XVI, nr. 4 (61), p. 39-40; Marta Cordea, *Un model de prietenie pe viață: Gh. Bulgăr și Gheorghe Eminescu*, în *Eroii Neamului*, Satu Mare, an XVII, (serie nouă), nr. 4 (65), 2025, p. 49-53.

⁵ Fig. 2 Gheorghe Eminescu și Gheorghe Bulgăr.

⁶ Vezi plicul de corespondență, Fig. 3, 4.

⁷ Fig. 5 Gheorghe Bulgăr.

⁸ Fig. 6. Gheorghe Eminescu.

colonel de grăniceri la Brăila și a lucrat ca profesor de istorie militară. A fost căsătorit cu Elena Labunțeva, cu care a avut o fiică: prof. dr. doc. Yolanda Eminescu (1921-1998), juristă, specialistă în dreptul proprietății intelectuale, fiind numită în anul 1945 judecătoare, făcând parte din prima generație de femei judecătorești din România. Yolanda Eminescu este mama Roxanei Eminescu (n. 1947), absolventă a Facultății de Filologie București, care în prezent trăiește în Franța. Aceasta are un băiat pe nume Ion Teodor Eminescu-Iacobescu (n. 1983).

Gheorghe Eminescu este autorul unei cărți despre Napoleon Bonaparte. A fost arestat în 1947 și condamnat la 7 ani închisoare pentru că era posesor al ordinului Legiunea de onoare a Franței, ordin primit pentru volumul său *Napoleon Bonaparte*. A fost deținut în penitenciarele Jilava, Aiud și lagărul de la Peninsula. A fost eliberat din închisoare la 21 aprilie 1954, din penitenciarul Ocnele Mari. După eliberare, a revenit în București. Manuscrisul i-a fost confiscat la arestare, dar i s-a restituit autorului după eliberarea sa din închisoare. Cartea a fost publicată în anul 1973 de Editura Academiei Republicii Socialiste România, reeditată de aceeași editură în 1986, iar după aceea, cu revizuirii și adăugiri, în 1997 la Editura Lumina Lex. Este una dintre puținele monografii istorice despre Napoleon Bonaparte, scrise de un autor român. Gheorghe Eminescu a murit în 1988, la vârsta de 93 de ani⁹.

Cărturarul născut la Sanislău a fost cel care l-a determinat să-și aștearnă pe hârtie prețioasele amintiri, care au apărut parțial post mortem, în 1995 la Editura Floare Albastră din București: „Am insistat adesea, în convorbirile noastre, să-și scrie memoriile, având în vedere că lumea prin care a trecut și oamenii pe care i-a cunoscut în jur au un rol memorabil în trecutul nostru mai apropiat, cu detalii pe care numai el le cunoștea, cu prietenii ilustre: Eftimiu, Cezar Petrescu, Minulescu, Păstorel Teodoreanu, Liviu Rebreanu, Al. Philippide etc. A apucat să redacteze doar câteva capitole din memoriile sale, dar n-a putut vedea tipărite cele două cărți la care a lucrat în ultimii săi ani de lungă viață animată doar de bucuria cărților și a scrisului și de melancolia amintirilor: *Revoluția franceză* [...] și ce onoare ar fi fost pentru orice editură să fi tipărit studiul venerabilului Eminescu despre acea Revoluție cu răsunet mondial. [...] Și ce detalii și ce talent al evocării în retrospectiva istorică, depărtată ori mai apropiată, în densitatea și precizia frazei și mai presus de toate în cultul adevărului și al demnității umane”¹⁰.

După publicarea volumului despre Napoleon (2 vol. Ed. Academiei, 1973; ediția a doua 1986), Gh. Bulgăr nu a pregetat să publice câte o recenzie în revistele literare „încântat de substanța epică și de frumusețea, sobrietatea și precizia stilului, de acuratețea evocării, cum era titlul recenziei din *Luceafărul*, un stil care amintește tradiția nobilă a scrisului literar al unchiului său. Iată câteva cuvinte ale lui Gh. Bulgăr despre acest volum: „Evocarea pe care venerabilul colonel Gh. Eminescu o face epocii lui Napoleon, având în centrul ei pe marele strateg și împărat al Franței de la începutul secolului trecut, este cu totul remarcabilă prin documentare riguroasă și mai ales prin talentul și resursele literare ale reconstituirii vieții, activității și marilor fapte ale unui personaj de excepție, căruia i s-au consacrat sute de studii, monografii și evocări de tot felul. Subiectul în sine: Napoleon Bonaparte putea intimidă pe un cercetător aflat departe, vorbind din punct de vedere geografic și istoric de locul și desfășurările evenimentelor de mare răsunet în trecutul Europei. Autorul cărții a cercetat cu răbdare și pasiune, ani de zile, tot ce se lega de epocă și de acel mare ostaș care a dominat prin puterea minții și a brațului său nedomolit destinul atâtor popoare în fața restructurării moderne a principiilor politice și administrative din primii ani ai secolului trecut”¹¹.

În prima scrisoare pe care o deținem (nedată), Gh. Eminescu îi mulțumește lui Gh. Bulgăr pentru atenția pe care acesta i-o acordă și mărturisește că a fost deosebit de emoționat citindu-i scrisoarea, care i-a amintit de generalul Petrescu, o persoană cunoscută ambilor, precum și de cele citite în volumul «Românii toți s-adună». De asemenea, îi sugerează destinatarului să viziteze curtea Muzeului Militar, unde se află 118 bolovani de granit pe care sunt dăltuite numele celor 118 sublocotenenți „căzuți în războiul pentru realizarea a ceea ce noi cei din generația de la 1916, numeam «Idealul național»”. Face referire mai departe la bătălia de la Mărășești, la care a participat în calitate de comandant de companie de mitraliere, în divizia a IX-a, momente despre care și-a scris amintirile: „Am fost foarte mișcat de atenția dvs. Dedicăția ce-mi faceți mi-a amintit de prietenul și camaradul meu de promoție generalul Petrescu comandantul Dvs. în lupta de la Păuliș, mort la o lună după întâlnirea promoției noastre pentru a sărbători 50 de ani de la data când

⁹ O parte din informații provin din articolul prof. univ. asoc. Pompiliu Comșa, Universitatea Apollonia Iași, *Gheorghe Eminescu, ultimul descendent apropiat și purtător, pe linie masculină, al numelui Eminescu* (text primit, de asemenea, de la dr. Liviu Bulgăr) precum și din interviul lui Corneliu Vadim Tudor, *Convorbire cu Gheorghe Eminescu, ultimul descendent apropiat și purtător, pe linie masculină, al numelui Eminescu*, realizat în anul 1982 și publicat în volumul *Istorie și Civilizație*, București, Editura Eminescu, 1983.

¹⁰ Vezi Fig. 7, 8, 9.

¹¹ Vezi Facsimil Gheorghe Bulgăr, *Literatură și istorie*, Fig. 10.

am fost făcut sublocotenent la 1 iulie 1916. Dar cartea dvs. «Românii toți s-adună» mi-a răscolit amintirile legate de drama din 1916, de gloria din 1917 terminată în apoteoza încoronării de la Alba Iulia»¹².

A doua scrisoare datează din 7 ianuarie 1973, când Gh. Eminescu se scuză pentru faptul că răspunde târziu la corespondență, din motive medicale¹³.

În a treia scrisoare, datată 4 decembrie 1976, colonelul își exprimă bucuria pentru coincidența de a primi două exemplare din *Telegraful Român* tocmai în momentul în care recitea volumul semnat de Gh. Bulgăr, *Momentul Eminescu în evoluția limbii române literare*. De asemenea îi aduce calde felicitări profesorului, pentru „frumosul articol «Sinteze eminesciene pentru posteritate»”¹⁴.

Scrisoarea a 4-a datează din 31 decembrie 1976 și conține referiri la volumul pe care Gh. Bulgăr i l-a trimis, impresii de la dezvelirea bustului de la Galați și despre speranțele deșarte în a-și publica amintirile, dar și dezamăgirile legate de editurile la care voia să își publice cartea despre Revoluția franceză: „31 dec. 1976 Mult stimată domnule Profesor, N-am vrut să vă scriu înainte de a citi volumul pe care ați avut amabilitatea – ca întotdeauna – de a mi-l trimite. În toată sinceritatea vă spun că ideea dvs. de a aduna în volum aceste «pagini vechi» a fost deosebit de inspirată. Interesul pe care-l prezintă aceste pagini este considerabil mărit prin excelențele comentarii pe care le faceți cu atâta competență. Dacă Editura Eminescu este în mod sincer preocupată de singurele criterii valabile: valoare și preferințele cititorilor, atunci o nouă ediție amplificată va trebui să urmeze într-un tiraj de mase. [...] Ideea pe care o sugerați, privind o eventuală publicare a amintirilor mele, și pentru care vă mulțumesc, fiindcă apreciez la justa valoare gândul care v-a călăuzit, este nerealizabilă, deoarece amintirile la care lucrez sunt destinate sertarului. Ceea ce s-ar putea publica nu este prea interesant și ceea ce este interesant nu va putea niciodată trece pe sub furcile caudine ale cenzurii, ca de pildă, evenimentele, extrem de interesante și cu totul inedite, la care am participat în Basarabia. Un volum de amintiri nu trebuie să fie fructul a ceea ce românul numește plastic «o mâncărimă de condei». Hotărârea de a așterne pe hârtie amintirile angajează răspunderi de conștiință mari de care eu sunt conștient. De altfel dvs. știți mai bine ca mine după ce criterii ciudate publică astăzi editurile noastre, și când apare o carte valoroasă ca a dvs. este o raritate”¹⁵.

Gh. Bulgăr era pus în temă cu vicisitudinile și băătăliile pe care le purta Gh. Eminescu pentru a-și publica o altă lucrare referitoare la Franța, cea despre Revoluția franceză. Pasionat de personalitatea lui Napoleon Bonaparte și de evenimentele Revoluției franceze, harnic și talentat memorialist, cum atestă însuși Gh. Bulgăr, colonelul Eminescu, dezamăgit de atitudinea editurilor la care a apelat, a hotărât să scrie „doar pentru sertar”.

A cincea scrisoare a colonelului Gh. Eminescu datează din 15 decembrie 1978, ca răspuns la ilustrata profesorului Gh. Bulgăr, care se afla la Lyon. Îi mărturisește eminescologului că lucrează la o piesă de teatru, avându-l ca personaj principal pe Joseph Fouché, motiv pentru care nu a participat la Simpozionul consacrat lui Ovid Denușianu de la Deva, cu participarea lui Alain Guillermou. De asemenea povestește despre litigiul cu editura din Iași: „Nici până astăzi (după doi ani) nu pot intra în posesia unui exemplar: Mă întreb cum rămâne cu decretul care fixează termene în care o autoritate este obligată să răspundă cetățenilor? Cum rămâne cu recomandările tov. Ceaușescu de a se da prioritate lucrărilor originale românești? Este drept că eu n-am călcat pragul nici unei edituri și că toate ofertele le-am trimis prin poștă, fiindcă la vârsta mea, cu trecutul meu, îmi vine greu să fac anticameră, să mă văd ținut în picioare de un tinerel tolănit în fotoliu, cum mi s-a întâmplat la revista «Magazin istoric». Iată de ce, domnule Profesor, convins că nu pot lupta cu noii zei din Olymp, am hotărât să pun condeiul jos, sau să scriu pentru sertar”¹⁶.

Scrisoarea din 15 iunie 1980 stă mărturie pentru ceea ce i-a unit pe cei doi prieteni, și anume **pasiunea**, a lui Gh. Bulgăr pentru Mihail Eminescu, iar a colonelului pentru epoca napoleniană și a Revoluției franceze. Faptul că nu a găsit o editură care să îi publice volumul despre Revoluția franceză, cu tot succesul cărții despre Napoleon, editată de Academia Română îi provoca expeditorului scrisorii multă amărăciune, fapt confirmat și de rândurile din scrisoare: „Cum eu nu caut la 85 de ani o celebritate pe care n-am căutat-o în tinerețe, cum nu scriu pentru drepturi de autor ci din pură pasiune, continui să scriu – pentru sertar. [...] Poate vor apărea în posteritate. Pe când vom avea plăcerea să vă revedem în Cetatea lui Bucur? Cu sinceră prețuire și caldă prietenie Al Dvs. Gh. Eminescu”¹⁷.

¹² Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 11.

¹³ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 12.

¹⁴ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 13.

¹⁵ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 14, 15, 16.

¹⁶ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 17, 18, 19.

¹⁷ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 20, 21.

În scrisoarea a șaptea Gh. Eminescu se referă la volumul publicat de Gh. Bulgăr, *Eminescu. Coordonate istorice și stilistice ale operei*. Iată cuvintele de apreciere ale colonelului Eminescu: „30 oct. 1981 Iubite domnule Profesor. Înainte de a vă răspunde și a vă mulțumi pentru volumul «Eminescu. Coordonate istorice și stilistice ale operei», am vrut să citesc lucrarea. Fără nici cea mai mică intenție de a vă măguli vă spun în toată sinceritatea că și de data aceasta ați reușit să abordați cele mai interesante aspecte ale operei lui Eminescu într-un stil care vă este propriu prin claritate și eleganță. Prin numeroasele dvs. colaborări la «Colecția eminesciană» ați salvat în mare parte prestigiul compromis prin atâtea lucrări care nu depășesc mediocritatea. Este pentru mine un nou prilej de a vă exprima prețuirea mea fără rezerve”. Tot în această scrisoare face un rezumat al propriilor sale activități din ultima vreme¹⁸.

În scrisoarea de la începutul anului 1982, Gh. Bulgăr intră în posesia unor pagini din *Amintirile* lui Gh. Eminescu: „6 ian. 1982 Iubite domnule Profesor. Pentru a-mi ține promisiunea vă trimet alăturat 12 pagini care constituie o introducere la «Amintirile» mele. Ele vă vor oferi o imagine a spiritului în care ele sunt scoase. Nu știu dacă sunt pe calea cea bună. Ceea ce știu, și aceasta-mi liniștește conștiința, este hotărârea de a prezenta istoria evenimentelor așa cum a fost fără pretexte misiuni”¹⁹.

În 13 ianuarie 1982, colonelul Gh. Eminescu se plânge eminescologului Bulgăr de dezinteresul editurilor pentru volumul său despre Revoluția franceză: „Conform promisiunii vă trimet câteva pagini de început a «Revoluției franceze». Ele vă vor da posibilitatea să vă dați seama de felul în care este tratată problema care nu interesează pe domnii de la Editurile la care am prezentat oferta. Nici una din cele trei edituri: a Academiei, Militară și Științifică, n-au avut curiozitatea să-mi ceară manuscrisul pentru a-l examina. Se publică în schimb traduceri cu nemiluita deși toate dispozițiile sunt să se dea preferință lucrărilor originale - Dar Dvs. cunoașteți mai bine ca mine mentalitatea Zeilor care conduc Editurile”²⁰.

Un interviu realizat de jurnalistul Grigore Scarlat în *Cronica sătmăreană*²¹, cu Gheorghe Eminescu, ne dovedește încă o dată că profesorul universitar Gh. Bulgăr nu și-a uitat niciodată obârșiile, el fiind și în anul 1978 liantul spre a-l face cunoscut și sătmărenilor pe nepotul marelui poet: „Prin bunăvoința profesorului Gh. Bulgăr am aflat adresa la care locuiește Gheorghe Eminescu, nepotul poetului”, mărturisește Grigore Scarlat. Ultimul descendent al ilustrei familii Eminescu a acceptat să răspundă în scris la întrebările adresate. În interviu este evocată figura lui Matei Eminescu, fratele mai mic al Poetului Nepereche și tatăl lui Gh. Eminescu. A fost singurul dintre frații poetului care a avut longevitate, trăind până la vârsta de 73 de ani. „Este singurul care a fost căsătorit și a avut urmași. Astăzi, familia de la Ipotești nu se mai continuă decât prin urmașii lui Matei, și pe linie bărbătească am tristul privilegiu de a fi ultimul purtător al numelui”, povestește Gheorghe Eminescu.

La întrebarea „Eminescu este cel mai frumos nume românesc, încât silabisindu-i numele avem impresia că spunem o poezie. Cum ați purtat această «dulce povară» a celebrității?”, Gheorghe Eminescu a răspuns că timp de 50 de ani nimeni nu a fost curios dacă și ce fel de rudă este cu poetul (...) dar că după ce în timpul guvernării mareșalului Antonescu a demisionat din armată și s-a retras în bârlogul unde l-a găsit comemorarea a 75 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu (...) atunci, nici el nu își explică cum, s-a aflat de existența lui, primind în decurs de un an 108 invitații față de una în 50 de ani de zile, fiind invitat să vorbească la televiziune, fiind prima dată când a simțit povara numelui”.

Gheorghe Eminescu își încheie mărturisirile cu cuvintele: „în eternitatea în care el a intrat, 128 de ani nu înseamnă decât o clipă, dar în ultimii 30 de ani ai acestei clipe, noi oamenii trecutului, încă ai prezentului, atât de puțini ai viitorului, descătușați de toate prejudecățile generației noastre, deslușim limpede cadența accelerată a istoriei”.

Fotografia celor doi prieteni, un ilustru eminescolog, Gh. Bulgăr și istoricul, celebru datorită numelui său, dar și grație scrierilor sale, Gh. Eminescu reflectă cât se poate de bine momentul de liniște și răgaz care străbate veacurile și amintește de o adevărată prietenie literară.

¹⁸ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 22.

¹⁹ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 23.

²⁰ Vezi Facsimilul scrisorii, Fig. 24.

²¹ Grigore Scarlat, *Am tristul privilegiu de a fi ultimul purtător al numelui*, în *Cronica sătmăreană*, Satu Mare, anul 11, nr. 2541, 21 ianuarie 1978, p. 1, 3.

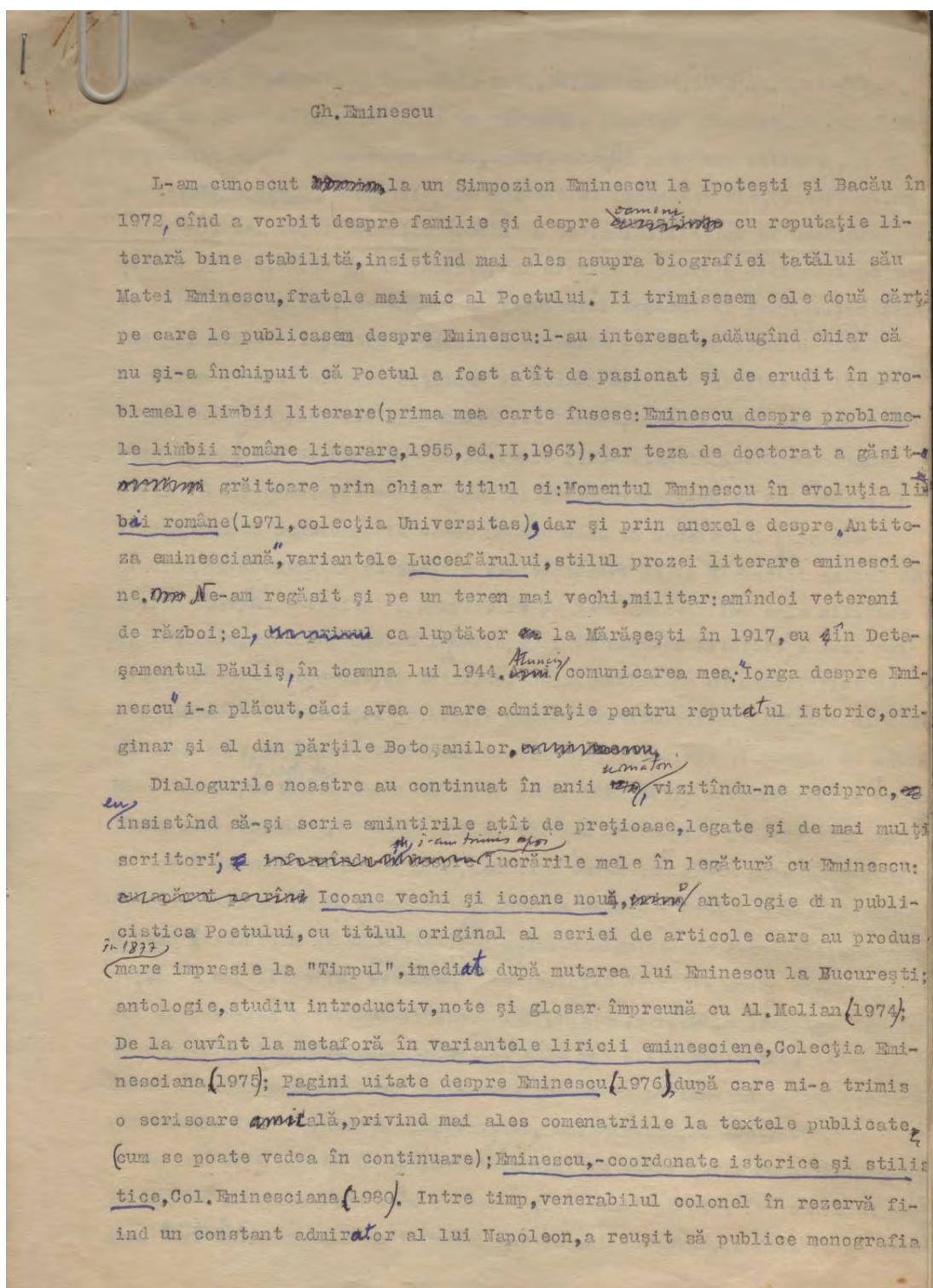

Fig. 1. Evocare Gheorghe Eminescu de Gh. Bulgăr, p. 1.

Fig. 2. Fotografie reprezentându-i pe Gheorghe Eminescu și Gh. Bulgăr.

Fig. 3. Plic cu destinatarul Gh. Bulgăr.

Fig. 4. Plic cu expeditorul Gheorghe Eminescu.

Fig. 5. Gheorghe Bulgăr.

Fig. 6. Gheorghe Eminescu.

INTERFERENȚE. TRECUT, PREZENT, VIITOR

Am insistat adesea, în convorbirile noastre, să-și scrie memoriile, având în vedere că lumea prin care a trecut și oamenii pe care i-a cunoscut au ^{putut în tot} fost ~~apoi~~ memorabile în trecutul nostru mai apropiat, cu detalii pe care

Fig. 7. Evocare Gheorghe Eminescu de Gh. Bulgăr, p. 2 (fragment).

numai el le cunoștea, cu prietenii ilustri: Octimiu, Mihulescu, Cosma Petrescu, Păstorul Teodorescu, Liviu Rebreanu, Al. Philippide etc. A apucat să redacteze doar câteva capitole din memoriile sale, dar n-a putut vedea tipărite cele două ^{carti} la care ^{nu} a lucrat în ultimii săi ani de lungă viață, animată de bucuria ^{scrierii} ^{în 1985} cântărilor și de melancolia adâncită: Revoluția Franceză, sărbătorită în lume anul trecut la două secole de la desfășurarea ei, - și aflându-mă profesor la Universitatea Bordeaux III am putut vedea la tv și citi în toate revistele pagini excelente despre specificul și sensurile moderne ale acelei mișcări de emancipare politică și socială; și ce onoare ar fi fost pentru orice editură să fi tipărit studiul venerabilului Ch. Rădulescu despre acea Revoluție cu răsunet mondial; dar n-a fost să fie și nu știu când va mai fi? A doua carte: De la Valmy la Waterloo, ^{scrisă} ^{în 1885} din epoca de glorie a lui Napoleon. Si ce detalii și talent al evocării în retrospectiva istorică, depărtată ori mai apropiată, în densitatea și precizia frazei și mai presat de toate în cultul adevărului și al demnității umane. Nu numai prin ^{chipul din istorie} ^{și} mai ales prin caracter și demnitate, prin atașamentul său nedomnățit față de adevăr și de valori spirituale, Ch. Rădulescu amintește de marea sa înainteaș, având ca ^{măsură} ^{de} ^{compar} ^{cu} ^{un} ^{unic} ^{poet} "ființecul libărajului - samul celor aleși". I-a cunoscut pe Caragiale, pe Cosbuc, pe Iosif, pe Coga și pe Filant și amalgamul i-a stimulat conștiința și i-a ascuțit sensibilitatea pentru "cuvântul ce exprimă adevărul". Dintre paginile lui literare, păstrez ^{mi-a oferit în toamna anului 1985} ^{un} ^{mic} ^{antolog} ^{de} ^{versuri} ^{originale}, ^{cu} ^{un} ^{lăptos} ^{de} ^{substanță} ^{literară}, expresivă și transcripție aici acest "Poeam al amintirilor", în care melancolia se asociază cu resurrecția înțelepciunii care nu se poate opune destinului;

Fig. 8. Evocare Gheorghe Eminescu de Gh. Bulgăr, p. 3.

[illegible]

în preajma aniversării a şapte decenii de la Mărăşeşti omului de
 glorie 1917 am solicitat o convorbire pe tema ^{activităţii şi călătoriilor} scrierilor sale militare
 şi literare, dialogul nostru la radio apoi în România literară a fost pri-
 mit cu interes deosebit ^{vezi} veteranelor ostaş, dublat de un ^{licenţat} memoriulist de
 clasă a avut satisfacţia preţuirii multor ascultători şi cititori ai ~~sta-~~
^{avocinilor} ~~ta-~~rilor sale, cuprinse totdeauna cu francheţe, precizie şi muncă de stil.
 Mi-a ^{oferit} ~~trănit~~ la comemorarea bătăliei de la Mărăşeşti ^{în vara 1987} o fotografie a sa, de
 tânăra sublocotenent, la 22 de ani, cu această inscripţie pe verso: "Vă trimi-
 cu toată dragostea această poză pentru a vedea cum arăta prietenul dvs, în
 timpul bătăliei de la Mărăşeşti" (odată cu ediţia a două a monografiei Ne-
 polcon ("revizuită şi adăugită") cu această măgulitoare dedicaţie, generos
 şi cu o caligrafie ^{admirabilă} ~~vestimentă~~ de invidiat de către orice tânăr iubi-
 tor de estetică a scrisului: "Vechiului prieten, prof. Ch. B., scriitor de vas-
 tă erudiţie şi excepţional talent, cu cele mai alese sentimente de afec-
 ţiune îi ofer această lucrare în care încerc să pătrund în tainele unui
 personaj cu o deosebită complexitate. Ch. Bănescu, 25 sept. 1986.")

An insistat adesea, în convorbirile noastre, să-și scrie memoriile, avînd în vedere că limba prin care a trecut și oamenii pe care i-a cunoscut au

*judecăm în tot
2008*

memoriabile în trecutul nostru mai apropiat, cu detalii pe care

Fig. 9. Evocare Gheorghe Eminescu de Gh. Bulgăr, p. 3.

Gh. Bulgăr

Literatură și istorie

Evocarea pe care venerabilul colonel Gh. Iminescu o face epocii lui Napoleon, avînd în centrul ei pe marele strateg și împărat al Franței de la începutul secolului trecut, este cu totul remarcabilă prin documentare riguroasă și mai ales prin talentul și resursele literare ale reconstituirii vieții, activității și marilor fapte ale unui personaj de excepție, căruia i s-au consacrat sute de studii, monografii și evocări de tot felul. Subiectul în sine: Napoleon Bonaparte putea intimida pe un cercetător aflat departe, vorbind din punct de vedere geografic și istoric, de locul și împrejurările desfășurării evenimentelor de mare răsunet în trecutul Europei. Autorul cărții a cercetat cu răbdare și pasiune, ani de zile, tot ce se lega de epocă și de acel mare ostaș care a dominat prin puterea minții și a brațului său nedomolit destinul atîtor popoare în faza restructurării moderne a principiilor politice și administrative din primii ani ai secolului trecut. In toate acțiunile lui, Napoleon a fost un personaj fascinant, ceea ce explică și imensa bibliografie apărută despre viața și opera sa; unii istorici vorbesc - ne spune autorul recentei monografii - despre "o bibliotecă napoleoniană" ^(care) pentru a fi aproape completă ar trebui să cuprindă cam zece mii de volume, iar pentru a avea numai esențialul ar trebui pe puțin cinci sute" (J. Bainville). Evident, selecția celor mai grăitoare evocări a scurtei, dar atît de dense, istorii, în centrul căreia ~~stă~~ ^{stă} împăratul Franței de la 1800, ~~este~~ ^{care} ~~este~~ ^{este} un spirit critic avizat, ~~și~~ o judecată obiectivă cît mai eficace, - ceea ce s-a străduit să realizeze autorul român de acum, care, fiind militar prin formație și scriitor autentic prin talentul desfășurat în compunerea acestei ample monografii, s-a aflat ^{mai} aproape de problematica strategiilor unui comandant de talia lui Napoleon, dar și de lumea atîtor concepte, planuri și inițiative administrative care au situat ^{atunci} ~~astăzi~~ Franța pe primul loc al modernizării vieții publice tocmai într-o epocă de mari confruntări militare. "Viața publică și privată (a lui Napoleon), e-

Fig. 10. Literatură și istorie, text de Gh. Bulgăr, p. 1.

Stimate domnule Profesor.

Au fost foarte muncat de dexteritate d-oi. Dedicatia
ce-ai facut mi-a asigurat de prietenul si camaradul meu
de promotor general Petrosu Comandantul d-oi. In
lupta de la Paulus, mort la o luna dupa intrirea promitei
noastre pentru a sarbatori 50 de ani de la data cand au
fost facut sublocotenent la 1 iunie 1916. Dar cartea
d-oi. "Romanii toti si-aduna" mi-a rascolit din nou
legata de drama din 1916, de gloria din 1917 terminata cu
aportiza normarii de la Alba Iulia. - Daca veti vizita
in curtea Muzeului Militar intrati cititi clise la modestul
monument aflat in Curtea Muzeului. Toti vedea acolo 118
bolovani de granit legati intre ei cu simele si la mijloc
o placu pe care sunt datuite numele celor 118 subloco-
tenenti din promisiunea noastra (a mea si a lui Petrosu-Paulus)
cazari in razboiul pentru realizarea a ceea ce noi si
da generatia de la 1916, numeau "Toculul national".

Si de data aceasta dvs. ati avut curajul si abilitatea
sa luati decizii si sa luati decizii care raman
mai sub semnul stimei si respectului.

Felul la care s-a comasat Cai Bo de cai de la birou
 de la harăscot a fost mai preț de mărta, amănunțit.
 și a fost un mărta de mărta, pentru noi ultimii supra-
 mărta. Ca mărta la mărta dos. mărta și să
 trimis cihra pagini de mărta care am acceptat să
 le dăm și dăm, acele pagini la care core birou
 de la harăscot la care am laș barte la calitate se
 mărta de mărta de mărta. Ca cea mai mărta
 dintr-o, dintr-o IX care barte mărta mărta de
 dintr-o IX. Harăscot comasat de un m. cei mărta
 barte general. gen. Scansoraxa și la care s-au mărta
 barte comasat lor. gen. Barte, Ed. Rămnicu și m.
 Speșul mărta Rămnicu. Felul mărta supra al
 mărta la 28 August și a cihra mărta nu a fost
 barte. - Eu n. am mărta mărta la public.
 Dacă dos. mărta și o faceti cu o mărta =
 Cu mărta de calitate mărta
 Gh. Siliu

Fig. 11. Facsimil scrisoare nedatată.

7193

Lotusul Gh. Zamfir
(păstărit pentru)

Kult stimat domnule Profesor.

Te cer scuze pentru aceste nuduri întârziate,
dar după patru săptămâni de pat, astăzi este
prima zi când pot face cordonul în mână. Pot
deja să spun că am făcut o repetiție generală
pentru călătoria cea mare. Profiți de această
primă zi în care mă simt ceva mai bine pentru
a vă mulțumi pentru urări. La mine nu e
nevoie ca anul care a început să fie pentru
doct. un an de sănătate și bineînțeles profesional.
Să dori în special să ne mai dați lucrări
noi la același nivel ridicat ca cele din anul
trecut. -

Est. S. W. K. S.

4. dec. 1976.

Kult. dragă domnule Profesor.

Cele două exemplare din "Telegraful Român",
prin-o coincidență, mi-au venit la momentul cel
recoresc "Aniul Eniksesen a evoluției limbii
române literare". Îți mulțumesc pentru măgulitoare
scr. și sper că cele mai calde felicitări
pentru primul articol "Intre Enikseseni pentru
posteritate" îți vor veni pe de-a rândul și din
mea breșură.

A. Dos.

St. Eniksesen

Fig. 12. Facsimil scrisoare 7 ianuarie 1973.

Fig. 13. Facsimil scrisoare 4 decembrie 1976.

31. dec. 1976.

Mult stimule domnule Profesor.

Ț-am vrut să vă scriu mai întâi de a citi volumul pe care ați avut - ca totdeauna - amabilitatea de a mi-l trimite. În toată amicitia vă spun că ideea dvs. de a aduna în volume aceste "pagini vechi" a fost deosebit de inspirată. Făcându-l pe care-l prezintă aceste pagini este considerabil mărit prin excelențele comentarii pe care le faceți cu atâta competență. Dacă Editura Eminescu este în mod sincer preocupată de singurele criterii valabile: valoare și preferințele cititorilor, atunci o nouă ediție amplificată va trebui să urmeze într-un tiraj de mase.

Ca unul ce am participat la solemnitatea deschiderii bustului de la Galați, mi-ai permis să vă sugerez ca în noua ediție amplificată să includem cele două strălucite discursuri, a lui N. Borge și C. Arion care, ca Ministru al Instrucțiunii Publice, a reprezentat guvernul la solemnitate.

Ideea pe care o sugerați, privind o eventuală publicare a amintirilor mele, și pentru care vă mulțumesc, fiindcă apreciez la justă valoare gândul care v-a călăuzit, este nerealizabilă, deoarece amintirile mele, la care lucrez, sunt destinate verticelui. Ceea ce s-ar putea publica nu este prea interesant și ceea ce este interesant nu va putea niciodată trece pe sub furcile caudine ale Cenzurii, ca de pildă, evenimintele, extrem de interesante și cu totul medite, la care am participat în Basarabia. -

Un volum de amintiri nu trebuie să fie fructul a ceea ce românul nu este plasat "o mincărime de orezi"

Fig. 14. Facsimil scrisoare 31 decembrie 1976, p. 1.

- 2 -

Hotărîrea de a aşterne pe hîrtie amănunţite
argajaza răspuneri de conştiinţă mare de care eu
sînt conştient

De astfel dvs. sînt mai bune ca mine după ce
criterii cîndate publică astăzi Editurile noastre şi
cînd apare o carte valoroasă ca a dvs. este o raritate.
De cîţiva ani lucrez la o istorie a Revoluţiei franceze
care este o premieră în historiografia noastră de care nici
un istoric - nici din cei vechi, nici din cei noi - n-au fost
împinşi de acest subiect. V-aş mai spune, fără falsă
modestie, că este mai bună decît "Napoleon". Am
oferit-o, cum era normal, la Ed. Academiei care cîştigase
peste un milion jumătate cu "Napoleon". Mi s-a răspuns că
"nu se încadrează în tematica lor". Mi-e greu să înţeleg
de ce "Napoleon" s-a încadrat şi "Revoluţia fr." nu se încad-
rează. Am oferit-o la Ed. Militară care mi-a răspuns:
"nu publicăm decît lucrări de istorie românească sau străină
în legătură cu istoria noastră", dar Editura are sub tipar
"Memorik lui Napoleon" care n-are, nici măcar tangenţial,
legături cu istoria românească. Am oferit-o la Ed.
Ştiinţifică şi Enciclopedică. Sînt 5 luni, am revenit de
trei ori cînd să-mi comunice hotărîrea lor în ceea ce
priveşte oferta. Nici un răspuns. - Editura de la Iaşi
după ce mi-a vădit lucrarea din plan fără să-mi facă
cunoscute, mi-a lăsat fără răspuns patru teritori
prin care ceream raportarea manuscrisului.

Fig. 15. Facsimil scrisoare 31 decembrie 1976, p. 2.

Nici până astăzi (după doi ani) nu pot intra în posesia unui exemplar... Mă întreb cum rămâne cu decretul care fixează termene în care o autoritate este obligată să răspundă ~~la~~ cerțitorilor? Cum rămâne cu recomandările tot. Ceaușescu de a se da prioritate lucrărilor originale românești?

Este drept că eu a-am călcat pragul aici unei edituri și că toate ofertele le-am trimis prin poștă fiindcă la vârstă mea, cu trecutul meu, mi-o vine greu să fac anticameră, să mă vadă fixat în picioare de un fructul folărit în fotoliu, cum mi s-a întâmplat la rectoria "Magazin istoric".

Fata de ce, domnule Profesor, conștient că nu pot lupta cu noii zei din Olimp, am hotărât să pun ordinelul jos, sau să scriu pentru seftar. -

Mulțumindu-vă încă odată pentru atenția dvs. vă urez un an nou fecund în lucrări valoroase științifice și vă rog să primiți mărturie reînnoite de prețuire și prețuire.

OK ELM

P.S. Trebuie să vă felicitez pentru abilitatea dvs. de a strecura fragmente din Roma și la truce. Ele vor stimula curiozitatea cititorilor de a le cunoaște în întregime.

Fig. 16. Facsimil scrisoare 31 decembrie 1976, p. 3.

București 15. dec. 1978.

Scumbe domnule Profesor..

Vă vă pot spune câtă plăcere mi face orice sendoare a dvs. și cit sint de mișcat de atenția dvs. Oțiam dnu ilustrata dvs că sinteti la Lyon dar cum nu șiam adresa nu v-am răspuns. Acum știu adresa dar nu știu cit timp veti lipsi dnu țară. La Bucurâ faptul că prin dvs cultura românească va fi reprezentată cu un deosebit prestigiu. Ță mulțumesc pentru nota dnu Ziar și pentru amabilitatea ofertei de a-mi trimite cărți ce m-ar interesa. Pentru moment nu am nevoie mai ales că fiica mea va fi n luxa iaxuarre la Strasbourg pentru a-vi ține cursul pe care de zece ani îl predă fără nterupere.

Ță prezent lucrez la o piesă de teatru n care eroul principal este celebrul Joseph Foucké, lucrare pentru care am o vastă documentare și pe care oper Ță o termin pna n primăvara după care o pun n Vertar. Din această cauză am refuzat n ultima vreme toate nvitările ntre care și pe cea de la Deva unde începnd de azi 15 dec. are loc simpozionul consacrat lui Ovid Densusianu și la care este aruată și participarea lui Alain Guilleminou..

Cu lucrarea de la Țăoi litigiul s-a terminat n scutul că mi-a dispărut manuscrisul. Ță-am reușit să pătrunș misterul. Probabil că cel care și l-a mousit de o manieră

Fig. 17. Facsimil scrisoare 15 decembrie 1978, p. 1.

Am aștepta de discutat cu dvs. merit nu vreau ca mătăsirea dintre noi să aibă loc sub presiunea timpului. Sper că ea să aibă loc în cursul lunii noiembrie când fiica mea va fi la München, gherce la Frankfurt și nepoata la Lisabona. O luxă mică în care nu voi mai avea grija gospodăriei și pe care vreau s-o folosesc din plin pentru terminarea o seamă de lucrări începute și în special Muștinile.

Imi să vă mulțumesc mult pentru decupările din mare primis, lucrările despre Napoleon precum și pentru articolul din revista "Arges" privind la lucrarea lui J. D. Karm, articol f. judicios, scris cu talent. El ar merita să știu cine este autorul.

În ceea ce privește lucrarea lui Andrei Castelot, acesta nu este luat în serios de către istorici. Dacă ar fi să fac o comparație, as spune că în istoriografia napoleonică el este ceea ce lăsa uor a fost în istoria literară Octav Mircea. Încercarea de omucidere a lui Napoleon pe care o dă ca o noutate senzatională este articulată. Cu totul altfel stau lucrurile cu Jean Tulard care este un istoric napoleonic de mare clasa, totdeauna nou, interesant și care aduce judecăți de valoare și originale.

În ce mă privește, în puținele ore de dispoziție care sunt tot mai rare dau zor să termin Muștinile. Am ajuns la partea cea mai dificilă, aceea a anilor petrecuți în Badenahia și a evenimentelor dramatice la care am luat parte și asupra cărora stăruie făcerea. Bani dificili pentru că de mi impun o descătușare totală de prejudecăți textuale adăruul să rămână nealterat. În orele de msonorii mai revăd cite un capitol din Revoluția franceză și din lucrarea a cărui manuscris mi-a fost furat de Ed. Juxinca. Mai refac cite un capitol care la recitare nu mă satisfăce și mai ales încerc să mai adaug judecăți personale.

Într-una din zile mi-a venit ideea să încep o prefață de teatru în care eroul principal este celebrul Joseph Fouché. După ce am scris două acte am cerut la doi prieteni (ambii regizori) să-mi spună în toată sinceritatea dacă merită să-mi prind

Fig. 18. Facsimil scrisoare 15 decembrie 1978, p. 2.

aici la "Institutul de Teatru" m-au încurajat să nu fac greșelă să revinut și
 mi-au dat și unele sfaturi de tehnică teatrală. La altă lucrare acum la actul III
 Binețel că tot ce scriu este destinat teatrului. Sf. fluxinea m-a îndecat
 radical de orice rețutări editoriale. Cu articolul publicat în "România literară" în
 legătură cu lucrarea lui I. D. Iamă au realizat un record. Au pus capăt unei
 prietenii de 26 de ani cu Aug. 2. H Pop, au refuzat pe cei de la Târg și au supărat
 pe tregădușii culturali de la Botosani, care pentru prima oară nu m-au muritat.
 "Festivalul de poezie H. Eminescu". Desi, dacă mă muritau nu mă duceam. Eu nu
 m-am putut duce prima la Târg unde au fost muritat în breușă cu Agatha Bacșora
 și cu Petre Strikhan pentru a fi tărăbătoși ca fii ai H. Iulius. Dar am meercat un
 sentiment de combatimire pentru cei de la Târg și Botosani care, chiar atunci cred
 e vorba de Eminescu, lăta să broadeze spiritul de gata provincială.
 Cu reche și caldă afecțiune și cu aceeași putere de
 tădeană.

G. E. Iulius

Fig. 19. Facsimil scrisoare 15 decembrie 1978, p. 3.

Kult climate domnule profesor Bulgăr.

Li-a făcut o deosebită plăcere pachetul trimis și cred că nu mai e nevoie să vă spun cit de mult mă mișcă textul. Dns. Volumul lui J. Kieckhefer cu deced. din Revoluția franceză mi-a sosit tocmai, când profitând de o perioadă de liniște și dispoziție, mi revăd "Revoluția franceză" cărăia îi fac unele retusuri printr-o analiză comparativă între istoricii clasici și moderni. Desigur, formula celor doi deced. ai lui J. Kieckhefer, după care Revoluția franceză a fost opera exclusivă a filozofilor sec. al XVIII-lea, nu mai satisface pe istorici moderni deoarece ei lădă multe ntebări fără răspuns. Ei ignoră complet factorii economici care au avut o pondere decisivă în declanșarea Revoluției franceze dar mai ales în desfășurarea ei. J. Kieckhefer este un poet al istoriei care aduce interpretări deosebite prin originalitatea lor și pe care le distins printr-un stil senxterior cărăia cu greu îi poți rezista dacă ești puțin mai sentimentat. Nu se poate nega tăgădăi faptul că el are asupra oamenilor și evenimentelor judecări de valoare permanentă peste care nu se poate trece. Am citit volumul trimis, sau mai bine zis l-am recitit, deoarece nu pot scri o istorie a Revoluției franceze trecnd peste clasici ca Kieckhefer, Mignet, Lantrey, Kadeln etc. Am retinut unele pasagii pe care le voi folosi, pe unele acceptându-le pe altele prezentându-le într-o confruntare cu modernii dar mai ales cu prona mea optică.

Parka neplăcută este că prăa acum n-am găsit Editura dispună să-mi publice lucrarea deși n-oferte făcute am orătat că este prima versiune românească, cât adac ideii personale și că are un profil cu totul deosebit de al tuturor autorilor tradusi prăa acum la noi.

Fig. 20. Facsimil scrisoare 15 iunie 1980, p. 1.

Iici una din cele trei Edituri cărora le-am oferit-o n-a manifestat
 măcar curiozitatea de a-mi cere manuscrisul pentru examinare.
 cu tot succesul de librărie pe care l-a avut monografia "Napoleon
 Bonaparte" apărută la Ed. Academiei. Cum eu nu caut la 85 de ani
 o celebritate pe care n-am căutat-o în tinerețe, cum nu scriu pentru
 drepturi de autor ci din pură pasiune, continui să scriu - pentru
 divert. Fiecare are pasiunea lui legată de pregătirea profesională.
 Pe Dos. ră pasionează Eminescu pe mine ca fost ofiter n-a
 pasionat epoca Napoleoniană și a Revoluției franceze. Am pe stăruie
 un volum intitulat "Marii oratori ai Revoluției", Mirabeau,
 Vergniault, Danton și Robespierre. și o presă de teatru al cărui
 cron este celebrul Joseph Fouche. - Poate vor apărea n pastime
 Pe când vom avea plăcerea să vă vedem n cetatea lui Bucur.?
 Cu sinceră prețuire și caldă prietenie
 H. Dos.
 Lsh Eulke.

15 iun 80

Fig. 21. Facsimil scrisoare 15 iunie 1980, p. 2.

30 oct. 1981

Iubite domnule profesor -

Înainte de a vă răspunde și a vă mulțumi pentru volumul "Eminescu. Coordonate istorice și stilistice ale operei", am vrut să citesc lucrarea. Fără nici cea mai mică intenție de a vă maguli, vă spun în fața sincerității că și de data aceasta ați reușit să abordați cele mai interesante aspecte ale operei lui Eminescu într-un stil care vă este propriu prin claritate și eleganță. Prin numeroasele Dos. Colaborări la "Colecția eminesciana" ați salvat în mare parte prestigiul compromis prin altele lucrări care nu depășesc mediocritatea. Este pentru mine un nou prilej de a vă exprima prețuirea mea fără rezerve.

Am sperat să ne putem întâlni în cursul lunii august dar au intervenit altele năsturătoare și neașteptate neîntâlniri. După cronica lui că "nu sunt vremurile sub cîmăa omului și dielul omului sub vreme". A intervenit mutarea neașteptată a mea într-o nouă locuință și cred că nu vă puteți imagina mărimea proporțiilor birocratiei legate de asemenea operațiune. La aceasta s-au adăugat greutatea crescândă ale aprovizionării, cu ore nesfârșite pe la cozile din prete și magazine. Și pentru ca neașteptările să fie complete li s-a adăugat o scurcă care m-a mobilizat aproape la săptămână. Dar despre toate acestea cred că va informați brețarul nostru Tăricea Gheorghe.

Din numeroasele surse primite din diferite părți și de la diferite cercuri, cu mare greutate m-am putut duce la alfabeta unde am vorbit despre Oct. Goga cu ocazia centenarului nașterii lui și cum mare greutate am scris citiva pagini pentru revista "Enaba și literatura română". Am pentru nimeniul profesor I. Harghita o mare stima și afecțiune nici nu-l pot nici măcar refuza.

Fig. 22. Facsimil scrisoare 30 octombrie 1981.

6. ian. 1982

Jubile domnule Profesor

Pentru a-mi ține promisiunea, vă trimit alăturat 12 pagini care constituie o introducere la "Amintirile" mele. Ele vă vor oferi o imagine a spiritului în care ele sunt scrise. Nu știu dacă sunt pe cămin cea bună. Ceea ce știu, și aceasta mi însoțește conștiința, este hotărârea de a prezenta istoria evenimentelor așa cum a fost fără predeceți mizerii.

Voi continua să vă trimit treptat, pe măsură ce voi reuși să le bat la mașină, alte capitole. Trebuie găsi multe fapte necunoscute pe care, poate căsura, A.S. le reușesc putea folosi.

Încă odată, vă urez un an cu sănătate și noi succese literare.

Cu multa afectivitate

Ch. Elieș

Fig. 23. Facsimil scrisoare 6 ianuarie 1982.

